

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FILOZOFSKA FAKULTETA  
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

**SIMONA RUTAR**

**Pregled izobraževanja govorcev v medijih  
(RTV Slovenija vs. retorične šole)**

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Hotimir Tivadar

Bolonjski študijski program  
prve stopnje:  
Slovenistika – dvodisciplinarni

Ljubljana, 2012

### **Pregled izobraževanja govorcev v medijih (RTV Slovenija vs. retorične šole)**

Govorjeni jezik vsi uporabljamo vse življenje. Večina ljudi ga potrebuje predvsem za vsakodnevno komunikacijo, nekaterim (kot na primer javnim govorcem) pa je pomemben za opravljanje svojega dela in zato največkrat potrebujejo dodatno izobrazbo. Zаметke izobraževanja za govorce lahko najdemo že v osnovnih šolah, kjer se izvaja izbirni predmet retorika. Pravorečje v določeni meri obravnavajo tudi v srednjih šolah in kasneje na nekaterih fakultetah. Govorcev pa je danes veliko in ustrezna znanja iščejo na različnih mestih. Drugi del diplomske naloge podrobneje predstavlja RTV Slovenija ter Center za kulturo govora na Radiu Slovenija, kjer se izobražujejo radijski govorci ter retorične šole in njihovo mesto pri izobraževanju javnih govorcev.

**Ključne besede:** javni govorci, govorni jezik, pravorečje, RTV Slovenija, retorična šola

### **Overview of Education for Media Speakers (RTV Slovenija vs. Schools of Rhetoric)**

Spoken language is used by everybody all their life. Most people need it for everyday communication, but for some (e.g. public speakers) it is an important part of their job and that is why they often need additional education. Beginnings of education for speakers can be found in primary school, where optional class of rhetoric is taught. Pronunciation is taught to a certain degree in high school and later on some universities. There are a lot of speakers these days, and they seek appropriate knowledge in different places. The second part of diploma thesis presents in detail RTV Slovenia and Centre for Quality Radio speech at Radio Slovenia, where public speakers are educated and Schools of Rhetoric and their place in education of public speakers.

**Key words:** public speaker, spoken language, pronunciation, RTV Slovenia, school of rhetoric

# Kazalo

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 Uvod .....                                                           | 4  |
| 2 Govor(je)ni jezik in izobraževanje javnih govorcev .....             | 5  |
| 2.1 Kako do govorne izobrazbe? .....                                   | 6  |
| 2.2 Od gledališča do lektorjev za govor.....                           | 7  |
| 2.2.1 Lektoriranje govornih besedil.....                               | 8  |
| 2.3 Izobrazba govorcev v medijih .....                                 | 8  |
| 3 RTV Slovenija .....                                                  | 10 |
| 3.1 Izobraževalno središče RTV Slovenija.....                          | 10 |
| 3.2 Center za kulturo govora na Radiu Slovenija.....                   | 10 |
| 3.3 Govorni pomočnik .....                                             | 13 |
| 4 Retorične šole.....                                                  | 14 |
| 4.1 Zgodovina retorike na Slovenskem .....                             | 14 |
| 4.2 Retorične šole danes .....                                         | 15 |
| 4.2.1 Šola retorike Ane Aleksandre Zupančič in Zdravka Zupančiča ..... | 16 |
| 4.2.2 Povej naGlas .....                                               | 17 |
| 4.2.3 Mars Venus: Retorika – javno nastopanje.....                     | 17 |
| 5 Primerjava šolanja na Radiu Slovenija in retoričnih šolah.....       | 18 |
| 6 Zaključek.....                                                       | 19 |
| Literatura .....                                                       | 20 |
| Spletne strani.....                                                    | 20 |

# 1 Uvod

Govor nas spremlja že skoraj od rojstva naprej. Vsekakor pa se človek prej seznani z govorjeno besedo kot z zapisano. V govoru se torej »brusimo«<sup>1</sup> že od svojih prvih besed dalje. Ali torej to pomeni, da ga kot odrasli obvladamo in zato kot odrasli govorci dodatne izobrazbe sploh ne potrebujemo? Ali pa je mogoče ravno obratno in o govorjenem jeziku nimamo dovolj znanja, ker ga prevečkrat zapostavljamo?<sup>1</sup>

Javne govorce danes najdemo povsod. Na prvem mestu so to seveda za vsi govorci v medijih – od napovedovalcev, voditeljev, novinarjev, do vseh drugih, ki v medijih nastopajo. Sem lahko uvrstimo vse javne osebnosti s številnih področij in tudi različne poklice, kot so duhovniki, učitelji, politiki, seveda pa ne smemo pozabiti tudi gledaliških igralcev.

Kakšen torej mora biti danes javni govorec? Mora res biti dodatno izobražen za uspešno opravljanje svojega dela? Za dobrega govorca ponavadi velja tisti, ki ima prijeten glas, sposobnost prepričevanja, je simpatičen in se pri govorjenju ne zmoti.<sup>2</sup> Med te kriterije pa nikakor ne smemo pozabiti uvrstiti tudi sposobnosti pravilnega govora in uporabe knjižnega jezika, kar seveda dobremu govorcu ne sme manjkati. Menim, da je za dobrega govorca potrebno vse – od poznavanja pravorečja do samega nastopa, komunikacije, dobrega vtisa in prepričljivosti. Nikogar namreč ne bomo jemali resno, če nam bo nekaj (pa če še tako prepričljivo) razlagal v svojem narečju, prav tako pa zborna izreka ne bo dosti pomagala nesamozavestnemu in neprepričljivemu govorcu.

Ko govorimo o izobraževanju govorcev pa se moramo zavedati tudi tega, da vsi govorci med seboj niso enaki in zato potrebujejo tudi različno znanje. Tako se na primer na Radiu Slovenija pri svojem izobraževanju osredotočajo predvsem na sam jezik, pravorečje, saj govorcev na radiu nikoli ne gledamo, ampak samo slišimo njihov glas oziroma govor. V nasprotju s tem pa se v večini retoričnih šol in tečajev posvečajo predvsem samozavesti, nastopu, videzu in drugim komunikacijskim spretnostim govorcev, saj je za te vrste govorcev to ponavadi pomembnejše.

---

<sup>1</sup> Več v Tivadar 2005. Glej tudi poglavje 2.

<sup>2</sup> Šeruga Prek in Antončič te kriterije poimenujeta tudi kot površinske in dvomljive (Šeruga Prek in Antončič 2003: 10).

## 2 Govor(je)ni jezik in izobraževanje javnih govorcev

Pravorečje je bilo v slovenskem jezikoslovju vedno v ozadju, slovenski jezik je bil odvisen predvsem od svoje pisne izrazne podobe. Svojo uveljavitev v javnosti je doživel najprej v pisni obliki, govorna oblika jezika je bila sprva namreč tujejezična ali pa narečna. Šele z vseslovenskimi tabori se je začel slovenski knjižni jezik uveljavljati v javni rabi, preko slovenščine kot »parlamentarnega« jezika pa se je konec 19. stoletja slovenski jezik tudi poenotil (Tivadar 2008: 24–25).

Začetki sodobnega govorjenega knjižnega jezika pri nas torej ne segajo tako daleč v preteklost, kot bi si lahko mislili. Zavestno ustvarjanje govorne kodifikacije se namreč dogaja šele zadnjih 100 let. Pri tem je slovenski jezik prehajal skozi različna obdobja samostojnosti. Začetke sistematičnega raziskovanja knjižnega jezika lahko uvrstimo na konec šestdesetih let 20. stoletja, ko se je pod vodstvom Jakoba Riglerja začelo opravljati teoretične in akustične raziskave (Tivadar 2003: 181–182 ).

Za Slovence je bil jezik od vedno zelo pomemben. Oblikoval je identiteto naroda, poudarjal zavest in pripadnost. Prav ta navezanost slovenskega naroda na jezik – predvsem pa na njegovo knjižno obliko je povzročila pretirano glorificiranje knjižne izreke in pisave, kar se je v precejšnji meri ohranilo do danes (Tivadar 2010: 55). Tivadar to ponazarja<sup>3</sup> z besedami avtoric priročnika Slovenska zborna izreka Cvetke Šeruga Prek in Emice Antončič, ki pravita, da bi morala biti pravilna zborna izreka statusni simbol izobraženega Slovenca. Zborni jezik avtorici definirata kot najvišjo obliko govorjenega – knjižnega – jezika, ki ga uporabljamo v vseh javnih nastopih (Šeruga Prek in Antončič 2003: 7). Tu se torej lahko vzpostavi dilema o tem, kakšen jezik naj bi govoril idealni javni govorec. Ali mora res striktno govoriti samo najvišjo obliko jezika, to je zborni jezik in pravilno naglaševati in izgovarjati čisto vse besede, ali pa je dovolj zgolj uporaba knjižnega jezika brez večjih narečnih prvin? Tivadar o tem piše tudi v svoji oceni omenjenega priročnika (Tivadar 2005). Zastavlja vprašanje, ali sploh slovensko jezikoslovje ugotavlja realno normo govora (predvsem omenjeno zborna izreko), ali pa so vsa raziskovanja le predpostavke, ki vodijo v dve smeri: prvo, ki pravi, da slovensko znamo vsi, saj se s slovenščino lahko ukvarja vsakdo (oziroma se z izgovorom sploh ni treba ukvarjati) ter drugo, ki pravi, da slovensko ne zna nihče, oziroma le nekaj izbranih govorcev. Odgovoriti bi si morali na vprašanje, kakšen govor želimo in kako se priučiti knjižne izreke. Ali tako, da razdremo svoj primarni govor (dialekt) in ustvarimo svoj drugi, knjižni jaz, ali pa mogoče tako, da svojo primarno govorno osnovo nadgradimo za potrebe javnega in formalnega sporočanja, v svojem bistvu pa tudi v javnosti ohranimo sebe in s tem dosežemo še večjo prepričljivost (Tivadar 2005: 120–121).

---

<sup>3</sup> Več v Tivadar 2010: 55.

## ***2.1 Kako do govorne izobrazbe?***

V uvodu priročnika Slovenska zborna izreka avtorici navajata, da v Sloveniji sistematičen pouk zborne izreke obstaja samo na Akademiji za gledališče, režijo, film in televizijo ter na Radiu Slovenija. Zadnje čase pa naj bi se s podobnim izobraževanjem ukvarjali tudi na Filozofski fakulteti in na Fakulteti za družbene vede (Šeruga Prek in Antončič 2003: 7).

Avtorici menita, da je idealni govorec tisti, ki resnično obvlada zborna izreka, ta pa je po njunem mnenju edina primerna za rabo v javnem govoru. S tem pa izključujeta še številne druge možnosti, kjer lahko javni govorniki tudi pridobijo določena znanja o govornem jeziku, pa čeprav ta niso tako obsežna oziroma ne gre ravno za sistematičen pouk zborne izreke. O tem razmišlja tudi Jurgec<sup>4</sup> v svoji raziskavi Organizirana skrb za govorno kulturo v slovenskih medijih, kjer pravi, da se pravorečje v določeni meri obravnava že v srednjih šolah, vendar je to za ustrezno izobrazbo govorcev v medijih premalo. Več izobrazbe lahko govorniki pridobijo na primer na nekaterih univerzitetnih programih. Na prvem mestu velja omeniti Oddelek za slovenistiko ter tudi nekatere druge oddelke na Filozofski fakulteti v Ljubljani, podobno pa velja tudi za ostale slovenistične programe na drugih fakultetah (Filozofska fakulteta v Mariboru, Fakulteta za humanistične študije v Kopru, Fakulteta za humanistiko v Novi Gorici). Govorna kultura in pravorečje pa sta (kot že omenjeno pri avtoricah Šeruga Prek in Antončič) del študija tudi na Akademiji za gledališče, režijo, film in televizijo. Jurgec prav tako dodaja še Fakulteto za družbene vede, kjer govorno kulturo obravnavajo v okviru predmeta Kultura govornega izražanja. Tako naj bi bili tudi univerzitetno izobraženi novinarji seznanjeni z govorno kulturo slovenščine (Jurgec 2006: 3).

Prva znanja o retoriki pa lahko učenci dejansko pridobijo že v osnovni šoli pri izbirnem predmetu retorika. V Učnem načrtu<sup>5</sup> je zapisan namen predmeta, pri katerem pa gre predvsem za to, da »[...] naj učence in učenke nauči predvsem samostojnega, koherentnega in kritičnega oblikovanja ter izražanja stališč pri drugih predmetih, v teku nadaljnjega izobraževanja, kakor tudi na vseh (drugih) področjih družbenega in zasebnega življenja.« Namen oziroma poudarek predmeta je torej predvsem v prepričevanju, argumentiranju in oblikovanju govorov, ne pa toliko tudi na samemu pravorečju. Predmetu je namenjena ena ura tedensko, zaradi same narave dela – to je zaradi čim bolj pogostih nastopov pa je priporočljiva izvedba dveh uri hkrati. Pri medpredmetnem povezovanju pa sta kot najmočnejši povezavi omenjeni slovenščina in filozofija. Slovenščina zaradi tega, ker je za pouk

---

<sup>4</sup> Glej Jurgec 2006. Podrobnosti in rezultate raziskave predstavljam tudi v poglavju 2.3.

<sup>5</sup> Učni načrt za izbirni predmet retorika, [http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti\\_izbirni/Retorika\\_izbirni.pdf](http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Retorika_izbirni.pdf) (Dostop 17. 8. 2012)

retorike namreč »[...] nujno, da imajo učenci že razvito jezikovno zmožnost, to je poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost in da znajo tudi popraviti napake« (Učni načrt za izbirni predmet retorika). Torej pravorečje tu ni izključeno in tako lahko otroci že v osnovni šoli začnejo razmišljati o govorjenem jeziku in se zavedati njegovega pomena, pa čeprav to ni glavni namen tega retoričnega predmeta.

Avtorici Šeruga Prek in Antončič, ki sta sicer slovenistki z dolgoletnimi izkušnjami v lektoriranju na Radiu Slovenija in v gledališču, v priročniku Slovenska zborna izreka opozarjata tudi na pomanjkanje govornega izobraževanja in zapostavljanje govora. Po eni strani bi lahko rekli, da stanje ni tako slabo, saj se pravorečje vendarle obravnava tudi na drugih institucijah in ne samo na RTV Slovenija ter na Akademiji za gledališče, režijo, film in televizijo. Sicer ne tako natančno in poglobljeno, a vendarle. Sama bi poleg omenjenih fakultet, ki jih navaja Jurgec, na seznam dodala še Pedagoško fakulteto ter tudi vse retorične šole in tečaje, ki jih podrobneje predstavljam v nadaljevanju. Po drugi strani pa seveda drži tudi to, da je slovenščina res pogostejše obravnavana z vidika pisnega jezika, govorna podoba slovenščine pa velikokrat ostaja ob strani oziroma se zanjo zanimajo le strokovnjaki za govor. V praksi to na primer pomeni večjo ponudbo strokovnih priročnikov, ki obravnavajo pisni jezik oziroma pravopis, pravorečni priročnik Slovenska zborna izreka pa je v zadnjih skoraj šestdesetih letih<sup>6</sup> edini priročnik te vrste (Jurgec 2006: 3).

## ***2.2 Od gledališča do lektorjev za govor***

Pomembno vlogo pri oblikovanju govorjene slovenščine je imelo tudi gledališče, ki je bilo na začetku 20. stoletja eden redkih prostorov, kjer je bilo mogoče slovenščino slišati v javnosti. Že Oton Župančič je začel načrtno skrbeti za slovenski jezik, bil je namreč dramaturg Deželnega gledališča. V svojem predavanju Slovenski jezik in gledališče je trdil, da bi morala gledališča biti »[...] tista praktična šola, kjer bi Slovenec poslušal vsaj dve, dve uri in pol vzdržema svoj jezik čist in nepokvarjen, prost vseh tistih primesi in potvar, ki mu bijejo v vsakdanjem življenju na uho«. <sup>7</sup> Takrat se je torej razvijalo jezikoslovno normiranje slovenske zborne izreke, ki pa je trajalo precej časa. Pripeljalo je tudi do tega, da se je v ljubljanski Drami konec štiridesetih let lektor osamosvojil od dramaturga. Dandanes pa gledališče nima več glavne vloge pri oblikovanju oziroma rabi zborne slovenščine. To vlogo so namreč prevzeli mediji. Gledališkim lektorjem so se torej pridružili lektorji za govor iz nacionalnega radia oziroma televizije (Šeruga Prek in Antončič 2003: 9–10).

---

<sup>6</sup> Po izdaji priročnika Slovensko pravorečje avtorja Mirka Rupla leta 1946.

<sup>7</sup> Oton Župančič, Slovenski jezik in gledališče. (Predavanje v Mestnem domu v Ljubljani, 16. 10. 1912), v ZD, 8. knjiga, Ljubljana, 1982.

### **2.2.1 Lektoriranje govornjenih besedil**

Lektorji govornjenih besedil so pomemben del govornjenega jezika. Pri lektoriranju govornjenih besedil gre za nadgradnjo lektoriranja pisnih besedil, saj imajo v večini primerov govornjena besedila tudi pisno predlogo. Še vedno pa obstaja veliko javno govornjenih besedil, ki niso lektorirana. Pri nekaterih za to ni časa, ker gre besedilo prehitro v eter, lektorirane pa niso tudi različne oddaje v živo, kjer gre za prosto govornjenje. Lektor ima torej neke vrste dvojno delo, saj mora najprej lektorirati pisno predlogo, nato pa še njeno govornjeno različico. Pri svojem delu mora tudi upoštevati, da bo besedilo na koncu govornjeno in ga temu primerno tudi prilagoditi. Lektor mora vedeti, ali se bo pri svojem delu ukvarjal s šolanimi govornci ali ne. Pri teh namreč lahko postavi strožja merila in zahteve, kot pri nešolanih. To so tudi t. i. priložnostni govornci, ki jih je potrebno opozarjati na najbolj osnovne pravorečne zakonitosti (Podbevšek 1998: 80).

Poklic lektorja za govor danes ni zelo razširjen, leta 2003 naj bi to delo opravljalo približno ducat ljudi. Njihovo znanje je namenjeno predvsem ozkemu krogu gledaliških igralcev ter radijskih in televizijskih napovedovalcev (Šeruga Prek in Antončič 2003: 10).

Potrebno je upoštevati tudi dejstvo, da se v novejšem času (nekje od 70. let 20. stoletja) v medijih pojavljajo besedila, ki še zdaleč niso samo knjižna. S pojavitvijo neknjižnih govornjenih besedil v medijih pa se je spremenil tudi odnos do samega jezika. Prišlo je namreč do spontanosti, ki je postala enakovreden ali celo prevladujoč kriterij. Prostogovornjenih oddaj, pri katerih je spontanost najpomembnejša, je danes vedno več in pri takšnih oddajah je lektoriranje govornca prej moteče kot koristno, saj govorec lahko postane nesproščen (Tivadar 2011: 166).

Lektoriranje pa je danes v slovenskem medijskem govoru še vedno nekaj običajnega, potrebnega in najpogostejše pozitivno dojeto. Najbolj poslušana in brana besedila na televiziji in radiu so še vedno lektorirana, lektorji pa svetujejo pri naglaševanju in izgovoru tujih besed in pri drugih težjih jezikovnih vprašanjih (Tivadar 2011: 167).

### **2.3 Izobrazba govorcev v medijih**

Govorna kultura je v javnih službah na področju radia in televizije zakonsko določena. Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1 2005) v četrtem členu določa, da se v programih RTV Slovenija posebno pozornost posveča zlasti razvijanju splošne, jezikovne in politične kulture.<sup>8</sup> RTV Slovenija

---

<sup>8</sup> O vlogi in izobraževanju govorcev ter zakonu o Radioteleviziji Slovenija pisal Jurgec 2006.

ima v ta namen organizirano izobraževanje svojih zaposlenih preko Izobraževalnega središča RTV Slovenija, izobraževanje govorcev na Radiu Slovenija pa poteka na Centru za kulturo govora<sup>9</sup>.

V zasebnih medijih pa stanje na področju govorne kulture ni tako formalno določeno. V Zakonu o javni rabi slovenščine (ZRJS 2004) lahko najdemo 22. člen, ki določa, da mora biti jezik v medijih, registriranih v Republiki Sloveniji, praviloma slovenščina ter nekatere druge člene, ki podobno določajo še za druge dejavnosti. H govorni kulturi pa ta zakon ne zavezuje in je tudi ne nagrajuje oziroma kaznuje.

Organizirana skrb za govorno kulturo se v teh medijih pojavi zaradi same notranje politike medija, odzivov poslušalcev ali pobude zaposlenih, saj to v praksi pomeni kvalitetnejši program (Jurgec 2006: 2).

Peter Jurgec je v svoji raziskavi o govorni kulturi v slovenskih medijih ugotavljal (glej Jurgec 2006: 3):

- če sploh in kako skrbijo (nejavni) slovenski mediji za kultiviran in pravorečno ustrezen govor,
- notranjo politiko govora medijev,
- kdo so posamezniki in službe, ki se ukvarjajo z govorno kulturo v okviru medijev,
- kakšne so razlike med posameznimi mediji in kakšen je tipičen medij glede govorne kulture.

V nadaljevanju predstavljam nekaj rezultatov raziskave.

V prvem sklopu vprašanj je Jurgec raziskoval predhodno izobraževanje napovedovalcev. Anketiranci so odgovarjali, da je v 50 % primerov vsaj neke vrste formalno šolanje pogoj za zaposlitev. Samo sposobnost kultiviranega govora vidi kot pogoj za zaposlitev dobrih 78 % anketirancev. Pri drugem vprašanju so anketiranci odgovarjali o šolanju, ki ga organizirajo delodajalci. Skoraj 70 % medijev organizira vsaj krajše oblike izobraževanja. Anketiranci so kot vrste organiziranega izobraževanja po pogostosti navajali: govorne vaje, govorno šolo, retoriko, interno izobraževanje ter fonetične vaje.

Služba za jezik, ki jo imajo nekateri mediji organizirano, po večini obsega lektorske službe, službe za govorce, urednike ali zunanje sodelavce, ki so posebej usposobljeni za izobraževanje govorcev. Vse te vrste služb so namenjene predvsem govorcem.

Določen sklop vprašanj je bil namenjen tudi govorni kulturi oziroma načelom, ki jih imajo mediji do govora oziroma jezika. Rezultati so pokazali, da so načela precej splošna. Najbolj pogosto je bilo načelo »samo knjižni oz. zborni jezik«, sledijo pa še načela: »knjižni in pogovorni jezik«, »čim bližje poslušalcu« in »omejitve pri besedju«.

---

<sup>9</sup> Glej poglavje RTV Slovenija.

## **3 RTV Slovenija**

### ***3.1 Izobraževalno središče RTV Slovenija<sup>10</sup>***

Izobraževalno središče deluje v okviru javne nacionalne RTV. Z delovanjem je pričelo leta 2003, dve leti kasneje pa je bilo tudi formalno ustanovljeno. Njegov prvotni namen je predvsem zagotavljanje izobraževanja in strokovnega usposabljanja za vrsto ustvarjalnih, programskih, izvedbenih in tehnično-produkcijskih profesionalnih profilov, ki so nujno potrebni na področju množičnih elektronskih medijev ter novih medijskih tehnologij. Poleg tega pa dajejo poseben poudarek tudi na usposabljanju za vse oblike medijskega in drugega javnega govornega nastopanja ter javnega komuniciranja. V Izobraževalnem središču izobražujejo že zaposlene na RTV Slovenija in tudi tiste, ki med njih šele vstopajo. Del svoje dejavnosti pa namenjajo tudi zunanjim udeležencem. V »Katalogu izobraževalnih programov« imajo vsebinsko in metodološko pripravljenih več kot 200 programov, od katerih jih redno ali občasno poteka približno 100.<sup>11</sup>

RTV Slovenija torej za izobraževanje svojih zaposlenih skrbi predvsem preko Izobraževalnega središča. Tu se izobražujejo različni profili, gre predvsem za pridobitev dodatnega znanja za različne poklice, po katerih imajo na televiziji potrebe. Na Televiziji Slovenija je to znanje širše, pokriva veliko več različnih področij. Sprva so se govorci izobraževali le na Radiu Slovenija, kjer so imeli to področje bolj razvito. Danes pa je to izobraževanje ločeno, torej ima Televizija izobraževanje svojih zaposlenih organizirano drugače kot Radio. Na Radiu to poteka na Centru za kulturo govora, od Televizije pa se je pred nekaj leti ločil predvsem zaradi specifičnosti dela. Na Radiu je namreč še vedno najpomembnejši govor, medtem kot je poleg tega na Televiziji pomemben tudi izgled, nastop, vedenje ... Seveda pa še vedno medsebojno sodelujejo.

### ***3.2 Center za kulturo govora na Radiu Slovenija***

Začetke radia na Slovenskem povezujemo z Marijem Osanom, ki je prvi poskusno oddajal že leta 1925. Prvi program je potekal od oktobra 1928 naprej in že od prvega oddajanja je bil radio simbol razvitosti slovenske kulture. Z nastajanjem samostojne države se je Radio Ljubljana preimenoval v Radio Slovenija, od leta 1991 pa deluje tudi kot nacionalni radio v sklopu javnega zavoda Radiotelevizije Slovenija. Glede začetkov velja poudariti predvsem to, da so bili slovenisti že od samega začetka aktivni na Radiu, imeli so namreč vlogo pri oblikovanju radijskega programa in

---

<sup>10</sup> Povzeto po spletni strani Izobraževalnega središča RTV Slovenija.

<sup>11</sup> V prihodnje bi bilo zanimivo različne programe in delež Izobraževalnega središča pri izobraževanju govorcev tudi podrobneje raziskati.

njegovi izvedbi. Tudi razmisleki o govoru in njegovi vlogi v medijih segajo že v same začetke oddajanj (Tivadar 2008: 27).

V nadaljevanju predstavljam izobraževanje govorcev oziroma spikerjev na Radiu Slovenija in njihov Center za kulturo govora, o čemer sem se pogovarjala z Alenko Kovačič, ki je vodja oddelka napovedovalcev. O sami zgodovini izobraževanja pa mi je pripovedoval tudi Pavle Jakopič, ki je vodja delovne enote Produkcija in izvedba in tudi predsednik komisije Centra za kulturo govora.

Na Radiu Slovenija je od nekdaj obstajala skrb za lep jezik in potreba po jezikovno-govornem izobraževanju svojih zaposlenih (Prim. Tivadar 1999). Prve oblike izobraževanja so se začele že v predvojnih časih, ko so predvsem starejši spikerji učili mlajše in tako nanje prenašali svoje znanje in izkušnje. Temelje formalnega izobraževanja pa je postavila Ana Mlakar, ki je bila najprej radijska napovedovalka, kmalu po letu 1960 pa tudi inštruktorica za govor.

Center za kulturo govora danes sestavlja fonetična služba ter skupina napovedovalcev. Samo izobraževanje je sestavljeno iz dveh delov – teoretičnega in praktičnega. V teoretičnem delu kandidati obiskujejo predavanja, ki potekajo enkrat tedensko po dve uri. Praktični del pa poteka dve do štiri ure na teden in je organiziran kot vaja z mentorji. Mentorji so starejši napovedovalci, ki so bolj izkušeni in pod svoje okrilje vzamejo bodoče napovedovalce. Ti nimajo samo enega mentorja, ampak lahko tudi več.

Izobraževanje poteka po predpisanem učnem načrtu. Kandidati vzporedno obiskujejo vaje pri mentorici za radijski govor in fonetiki. Pri mentorici za radijski govor in njenih pomočnikih, ki so večinoma izkušeni napovedovalci, spoznajo predvsem zakonitosti govorne tehnike. Poučijo jih o pravilni drži pred mikrofonom, dihanju, nastavitvi posameznih glasov, razločni artikulaciji, izgovoru glasov v govorni verigi, členjenju besedila, logičnem poudarjanju, intonacijskih potekih ter o interpretaciji zvrstno različnih besedil. Fonetične vaje pa so po učnem načrtu razdeljene na dva dela. Prvi del obsega teoretični pouk, drugi del pa poteka v obliki praktičnih vaj pred mikrofonom. Jezikovno teorijo pravorečja fonetik ponavadi poučuje v skupini petih ali šestih kandidatov. Tu kandidati pridobijo pravorečno znanje, ki ga pri svojem delu nujno potrebujejo, a ga v našem izobraževalnem sistemu preslabo spoznajo ali pa sploh ne. Gre namreč za izbrana poglavja z vseh jezikovnih ravni – od glasoslovja, oblikoslovja, skladnje do besediloslovja. Snov je lahko precej zahtevna, zato jo skušajo kandidatom približati na čim bolj nazoren in praktičen način. Drugi del v obliki praktičnih vaj je namenjen predvsem utrjevanju te snovi. Gre za praktične vaje pred mikrofonom, ki potekajo z vsakim kandidatom posebej.

Na Centru za kulturo govora imajo organizirani dve vrsti izobraževanja. Eno je za napovedovalce in traja eno leto in pol ter je bolj intenzivno, večji poudarek pa je na fonetiki in vajah. Drugo pa je izobraževanje za vse ostale govorce, kot na primer novinarje in urednike in traja samo eno leto.

Izobraževanje je namenjeno predvsem tistim, ki bodo kasneje tudi delali kot napovedovalci. Zanje je izobraževanje brezplačno, s pogodbo pa se morajo obvezati, da bodo po končanem tečaju najmanj dve leti ostali sodelavci Radia Slovenija. Občasno ustrezajo tudi željam drugih radijskih postaj ali Televizije Slovenija.

Vsi kandidati morajo pred začetkom izobraževanja opraviti mikrofonski preizkus govora. Kandidata posnamejo in posnetek potem posluša komisija, ki je sestavljena iz mentorjev in fonetikov. Ti ocenijo, ali kandidat izpolnjuje najnujnejše zahteve. Imeti mora zdrav glas, primeren glasovni register, ne sme imeti hujših narečnih prvin v glasovju in govorni melodiji ali kakršnekoli govorne napake. Pri izbiri napovedovalcev pa so kriteriji še bolj strogi, saj pri kandidatih preizkušajo tudi njihovo jezikovno znanje in splošno razgledanost.

Med izobraževanjem mora kandidat opraviti še eno ali dve vmesni avdiciji ter končno avdicijo. Pri vseh avdicijah se kandidate ponovno posname in to posluša komisija. Vmesna avdicija je namenjena predvsem ocenitvi napredka, končna pa se izvede po dveh oziroma treh semestrih, ko se kandidata šele dokončno potrdi. Šele potem se lahko kandidati oglašajo pred mikrofonom.

Izobraževanje traja toliko časa, kolikor je potrebno, da kandidat usvoji vsa znanja in se primerno usposobi. Ponavadi je to približno 20 ali 30 ur. Izobraževanje pa včasih ponovijo tudi kasneje, da lahko napovedovalci obnovijo svoja znanja. Vmes lahko organizirajo tudi dodatna izobraževanja z različnimi gostujočimi predavatelji kot na primer profesorji z različnih fakultet in podobno.

V izobraževalni proces se lahko vključijo tudi starejši govorci, ki so že zaposleni na Radiu in bi radi izpopolnili svoj govor oziroma znanje. Za vstop v tečaj le-ti seveda ne potrebujejo mikrofonskega preizkusa govora in če sami ne želijo drugače, tudi ne opravljajo vmesnih in končnih avdicij in komisijskega poslušanja njihovih posnetkov.

Ko kandidat uspešno opravi tečaj pri mentorju za radijski govor in končno avdicijo za novinarje oziroma napovedovalce, dobi tudi spričevalo, ki je hkrati dovoljenje za javno nastopanje pred mikrofonom na Radiu Slovenija.

### 3.3 Govorni pomočnik

Precej uporaben in vreden omembe je tudi skupni projekt izobraževanja na RTV Slovenija, ki so ga poimenovali Govorni pomočnik. Na Centru za kulturo govora imajo namreč tudi aktivno lektorsko službo in fonetičarke. Te vsake toliko časa (ob pojavu novih težje izgovorljivih besed) napišejo opozorilo o izgovoru in ga posredujejo vsem zaposlenim. Teh besed je bilo skozi leta vedno več, vse so bile tudi posnete in zato so sčasoma prišli na idejo, da bi vzpostavili bazo, ki bo dostopna vsem. Nastal je Govorni pomočnik, ki trenutno obsega 634 gesel, a se dopolnjuje vsakič znova.

Gre torej za aplikacijo, kjer imamo na voljo seznam besed, ki vsebuje predvsem različna osebna imena, geografske pojme in druge težje izgovorljive besede. Ko v seznamu s klikom izberemo besedo, se njen zvočni zapis avtomatsko predvaja, v polju Izgovorjava pa se nam izpiše fonetični zapis izgovorjave dane besede. V polju Opis se ob izbiri besede prikaže tudi pripadajoči opis oziroma komentar. V nabor besedišča so uvrščene tiste besede in besedne zveze, pri katerih najpogosteje prihaja do težav pri izgovorjavi. Besedišče sproti urejajo, predvsem glede na opozorila o napačni rabi ter glede na aktualno pojavljanje novih izrazov, pri katerih se pojavljajo težave z izgovorjavo. Govorni pomočnik je namenjen vsem sodelavcem RTV Slovenija in drugim interesentom, ki se morajo v svoji javni in vsakodnevni komunikaciji izražati v pravilnem slovenskem jeziku.<sup>12</sup>

Slika 1: Govorni pomočnik<sup>13</sup>

<sup>12</sup> Povzeto po spletni strani Govorni pomočnik in navodilih za uporabo.

<sup>13</sup> [http://eizo.rtv slo.si/index.php?option=com\\_govorni&view=govorni&Itemid=123](http://eizo.rtv slo.si/index.php?option=com_govorni&view=govorni&Itemid=123), Dostop: 25. 7. 2012

## 4 Retorične šole

### 4.1 Zgodovina retorike na Slovenskem<sup>14</sup>

Pri opisu zgodovine retorike na Slovenskem je potrebno najprej omeniti pridigarstvo, ki je bilo v 17. in 18. stoletju skoraj edino javno življenje. Pridigarji so s svojimi pridigami širili pomen slovenskega jezika in ga tudi kultivirali. Njihovo delo se zdi še pomembnejše, če pomislimo, da retorične izobrazbe v slovenščini niso mogli dobiti nikjer. Za Slovence v tistem času je bilo namreč pomembno, da so znali poslušati, niso pa jih učili tudi govoriti. Redki so znali tudi brati, pisati pa še redkejši. V času francoske okupacije v začetku 19. stoletja so v Ljubljani ustanovili univerzo z več fakultetami, na katerih je bil v prvem letniku obvezen predmet prav retorika. Govorništvo je bilo tako namenjeno vsem izobražencem in ne več samo duhovnikom, kot v preteklosti. Vzpon političnega govorništva se je zgodil v obdobju meščanske demokracije, to je nekje v drugi polovici 19. stoletja. Prišlo je do jezikovnih težav, saj so vsi izobraženci imeli samo nemške šole in so zato sprva tudi razpravljali samo v nemščini. Razvoj se je nadaljeval z ustanavljanjem čitalnic in krepitvijo taborskega gibanja, ki je zajelo vso Slovenijo. Šlo je za veličastne govorniške prireditve, ki se jih je udeleževalo tudi do deset tisoč ljudi.

Za izobraževanje javnih govorcev v preteklosti je pomembna knjižica Jožeta Langusa z naslovom *Praktični govornik*, ki je izšla leta 1935. Gre za prvo, sicer kratko delo, ki skuša po nekaterih nemških vzorih zajeti retorično teorijo in daje tudi praktične nasvete. V približno istem času pa je založba Umetniška propaganda v Ljubljani izdala tudi knjigo Herberta N. Cassona, *Umetnost govora*, Popolna šola govorniške umetnosti. Knjiga je izšla brez letnice in navedbe prevajalca oziroma prirejevalca. Ni namreč dobeseden prevod iz angleščine, ampak priredba, kar dokazujejo številni primeri iz slovenske poezije. Učbenik vsebuje več poglavij: o strahu pred nastopom, o gladkosti izgovorjave, šolanju glasu, o kretnjah, pripravljanju, o tem, kako je treba govor začeti in s čim prepričujemo. Sledijo tudi poglavja o slogu, šaljivosti, nazornosti, poslušalcih in učinkovitosti. Knjiga je bila v takratnem času precej pomembna, poleg tega, da razodeva bogato angleško tradicijo pri učenju govorništva, pa kaže tudi na to, da so hoteli dvigniti kulturo slovenskega govorništva na višjo stopnjo.

V osemdesetih letih sta izšla še dva učbenika govorništva. Avtor prvega z naslovom *Predavanje in govorništvo* je Ivan Bertonec, drugi pa je *Javno govorništvo*, napisal ga je Fran Vatovec. Oba učbenika sta bila kvalitetna, vsak na svoj način. Vseeno pa se oba avtorja osredotočata samo na posameznika kot govornika, na politično voditeljstvo, na vprašanja pripravljanja, strukturiranja, na stil

---

<sup>14</sup> Povzeto po Grabnar 1997.

in na klasična sredstva prepričevanja. Seveda so to retorični in ne pravorečni priročniki, tudi zato so vsebine nekoliko drugačne in vsebujejo predvsem napotke za uspešno oblikovanje in izvajanje govorov.

V današnjem času je najbolj pomembna televizija, ki je dodala govorništvu nove dimenzije. Tako kot radio tudi televizija pokriva celotno jezikovno ozemlje, hkrati pa spreminja govorništvo v nekakšen spektakel. Retorično znanje je dandanes vseeno še vedno pomembno. Potrebno pa ga je prilagajati vedno novim razmeram, ki se nenehno spreminjajo (Grabnar 1997).

## ***4. 2 Retorične šole danes***

Za razliko od izobraževanja na RTV Slovenija, ki je namenjeno večinoma samo tamkajšnjim zaposlenim, se lahko retoričnih tečajev udeleži vsakdo. Zaradi raznolikosti povpraševalcev obstaja veliko različnih retoričnih šol, ki posledično ponujajo nekoliko različne vsebine. Že spletna enciklopedija Wikipedia retoriko definira kot vedo, »[...] ki se ukvarja s pravilnim govorjenjem, izbranim besedjem, pravilno artikulacijo, suverenim in uglajenim nastopom, prezentnim obnašanjem, obvladovanjem mimike in gestikulacije ter sposobnostjo z zapisovanjem govorjenega teksta ter njegove izvedbe pred posameznikom, skupino ljudi, mikrofonom ali kamero«<sup>15</sup>. Iz definicije lahko najprej opazimo, da se veda ukvarja z različnimi dejavnostmi. Šeruga Prek in Antončič večino teh dejavnosti sicer uvrščata med »dvojljive« kriterije pri ocenjevanju govorca (Šeruga Prek in Antončič 2003: 10), vendar pa v definiciji ne smemo spregledati tudi dejavnosti, kot sta »pravilno govorjenje« in »pravilna artikulacija«. V primerjavi z izobraževanjem radijskih govorcev je seveda več ciljev retoričnih šol posvečenih samemu nastopu in pojavi govorca, vendar pa tudi pravorečja nikakor ne moremo izključiti. Retorične šole naj bi torej svoje govorce izobraževale o vseh vsebinah – o prepričljivem nastopu, oblikovanju govora, premagovanju strahu in samozavesti, prav tako pa ne bi smeli pozabiti tudi na pravorečje. Seveda pa je potem od vsake šole oziroma tečaja odvisno, kako bo dejansko oblikovala svoj program.

Eden izmed ciljev diplomske naloge je bil sestaviti seznam retoričnih šol oziroma tečajev, ki jih lahko najdemo v okolici Ljubljane. To sem storila s pomočjo spleta. Uporabila sem brskalnik Google, v katerega sem vnašala gesla kot so »retorična šola«, »šola retorike« in »tečaj retorike«, med najdenimi rezultati pa sem poiskala tiste šole in tečaje, ki so imeli sedež v Ljubljani. Poleg tega pa me je zanimalo tudi to, koliko (če sploh) se v teh retoričnih šolah in tečajih posvečajo tudi pravilni zborni izreki oziroma pravorečju.

---

<sup>15</sup> Geslo Retorika, <http://sl.wikipedia.org/wiki/Retorika> (Dostop: 20. 8. 2012)

V okolici Ljubljane lahko najdemo naslednje retorične šole in tečaje retorike:

- Šola retorike Ane Aleksandre Zupančič in Zdravka Zupančiča
- Povej naGlas (Šola za javno nastopanje in voditelje dogodkov in oddaj)
- Mars Venus: Retorika – javno nastopanje
- Glotta Nova (Center za novo znanje) – tečaji retorike
- Retorika Zidar (Retorika in šola asertivnega komuniciranja)
- Lisac&Lisac: seminar Šola retorike za profesionalce
- Jezikovna šola Lingula: Mala šola retorike
- Zavod ŠOLT: Mala vrata retorike
- Mladinski ceh: Retorika in javno nastopanje
- Taja Veroti (izobraževanje in svetovanje): Šola retorike in nastopanja
- Retorika.info: Sr(e)čna retorika
- SI – OR, Tanja Samolec s. p.: Retorika (za posameznike/podjetja)

Že iz samih nazivov vidimo, da ima veliko tečajev oz. retoričnih šol že v samem imenu uporabljeno besedo »nastop«, kar jim je najverjetneje tudi na prvem mestu pri posredovanju vsebin. Vseeno pa sem želela vsebine programov še podrobneje raziskati. Nekateri retorične šole sem zato kontaktirala po elektronski pošti in jih povprašala o tem, koliko menijo, da se njihovih tečajev udeležujejo različni javni govorci oziroma govorci v medijih ter tudi to, koliko se po njihovem mnenju posvečajo izobraževanju govorcev o pravilni zborni izreki oziroma samemu jeziku ter jezikovnim pravilom in normam. Odgovoril mi je samo Zdravko Zupančič iz Šole retorike Ane Aleksandre Zupančič in Zdravka Zupančiča. Za primerjavo sem informacije še o dveh drugih retoričnih šolah poiskala na spletnih straneh.

#### **4.2.1 Šola retorike Ane Aleksandre Zupančič in Zdravka Zupančiča**

Kar se tiče udeležencev v tečajih se je od leta 1993 njihovih tečajev udeležilo že približno 12000 udeležencev. Največ je ljudi iz poslovnega sveta, ki se izobražujejo zaradi boljših veščin predstavitve, vodenja z besedo in podobno. Veliko pa je tudi drugih, ki pa se med seboj razlikujejo. Gre namreč tako za študente in dijake, kot tudi za zdravnike, inženirje, upokojence. Po njihovem mnenju je javnih govorcev še najmanj, približno 5% ali še manj. Gre pa za govorce kot so na primer politiki in novinarji.

Pravilna zborna izreka je v tej šoli retorike na drugem mestu, na prvem mestu so namreč dobra vsebina, argumentacija in nastop. Prvotni cilj retorične šole je torej udaren, sproščen, pristen nastop v visokem osebnem slogu, šele potem pa pride na vrsto dodatno »brušenje« v jeziku. Za to pa jim velikokrat tudi zmanjka časa.

#### **4.2.2 Povej naGlas**

Retorična šola Povej naGlas ima naziv tudi Šola za javno nastopanje in voditelje dogodkov ter oddaj. Šola ponuja precej različnih tečajev in seminarjev. Pregledala sem nekaj vsebin na njihovi spletni strani in iskala predvsem to, koliko se ukvarjajo s pravorečjem. Opisujejo različne vsebine, s katerimi se ukvarjajo na svojih predavanjih. Gre za vsebine kot so javno nastopanje, stres, zunanji izgled, učinkovita predstavitev, retorika v poslovnem svetu ... Natančneje pa sem si ogledala predvsem sklop Kultura govora. Vsebinsko tega sklopa na spletni strani<sup>16</sup> opredeljujejo tako:

»Na predavanjih in delavnicah vas bomo seznanili z elementi fonetične ravni slovenskega knjižnega jezika, elementi, ki jih mora javni govorec/nastopajoči obvladati do potankosti, da lahko njegov govor označimo kot kultiviran. Teme bodo: naglaševanje, sintagmatika fonemov, izgovor predloga v, fonemske variante zvočnika l, premični naglas deležnikov na –l in –n, predvidljivost polglasnika, samoglasniške premene. Seznanili vas bomo tudi s pravili prevzemanja iz tujih jezikov oziroma vas poučili, kje in kako te informacije najti v različnih izgovornih slovarjih«.

Omenjeno kulturo govora, zborna izreko ter govorne vaje predava mentorica za zborna izreka v izobraževalnem središču RTV Slovenija, s katero sodelujejo.

#### **4.2.3 Mars Venus: Retorika – javno nastopanje**

Ponujajo več vrst treningov, delavnic in svetovanja, programe retorike pa lahko najdemo v sklopu Retorika – javno nastopanje. Tudi tu imajo na izbiro več različnih programov, kot na primer: Profesionalni nastop, Nastop s predstavitevjo, Retorika za komercialiste in (za tematiko te naloge najbolj ustrezen program) Nastop v medijih. Kot udeleženci zadnjega programa so navedeni tisti, katerih delo je večkrat na očeh javnosti in tudi vsi tisti, katerih delo je zanimivo za novinarje oziroma imajo opravka z mediji. Pod vsebino treninga navajajo: značilnosti nastopa pred kamero, značilnosti nastopa pred mikrofonom, govorica telesa, oblikovanje pravih odgovorov, individualni pristop, podoba<sup>17</sup>. V tem seznamu pa nisem našla ničesar, kar bi kazalo tudi na poučevanje govorcev o pravorečju.

---

<sup>16</sup> <http://www.povejna Glas.si/default.asp?mID=sl&pID=predavanja#4> (Dostop: 15. 8. 2012)

<sup>17</sup> <http://www.marsvenus.si/retorika--javno-nastopanje/nastop-v-medijih> (Dostop: 15. 8. 2012)

## **5 Primerjava šolanja na Radiu Slovenija in retoričnih šolah**

Za podrobnejši opis ponujenih izobraževalnih vsebin sem izbrala tri retorične šole, pri katerih lahko opazimo, da so si nekoliko različne. Prva se s pravorečjem ukvarja samo deloma, saj jim za to ponavadi zmanjka časa. Pri drugi retorični šoli se po opisu na spletni strani sodeč s pravorečjem precej ukvarjajo, saj z njimi sodeluje tudi mentorica za zborna izreka iz RTV Slovenija. Tretja retorična šola pa spada med tiste, ki na pravorečje ponavadi najverjetneje pozabijo in ga ne vključujejo v svoje vsebine. V nasprotju z vsemi retoričnimi šolami je na Radiu Slovenija, kjer je skrb za jezik prisotna že od samih začetkov, pravorečje vedno na prvem mestu. Jezikovno teorijo pravorečja fonetiki poučujejo zelo natančno, kandidati se z njo seznanijo na vseh ravneh – od glasoslovja do besediloslovja.

Za potrebe primerjave retoričnih šol s Centrom za kulturo govora na Radiu Slovenija sem se sicer osredotočila predvsem na to, koliko imajo šole in tečaji v svojih programih vključene tudi vsebine iz pravorečja, vendar pa sem hkrati opazila, da se razlikujejo tudi v ponudbi drugih vsebin. Nekje so pomembnejše vsebine o strukturiranju predstavitve, drugje sam nastop, nekateri poučujejo tudi o samem izgledu govorca, drugi o premagovanju treme ... Tako je verjetno za vsakega govorca najboljša, da pred začetkom izobraževanja dobro premisli, kje bi najbolj potreboval dodatno znanje in se na podlagi tega tudi odloči za ustrezno šolo oziroma tečaj, ki ga bo na tem področju tudi najbolje izobrazil. Potrebe govorcev po znanju so različne, tako kot so različni položaji, v katerih govorci nastopajo. Zato tudi ni enostavno posploševati in določiti, kakšne bi morale biti izobraževalne vsebine vseh retoričnih šol. Vseeno pa po pregledanih vsebinah menim, da bi se retorične šole pri svojih vsebinah večkrat lahko posvetile tudi pravorečju, ki v večini retoričnih šol še vedno ostaja na drugem mestu.

V retoričnih šolah in tečajih torej znanje iščejo različni govorci in prav zaradi tega obstaja toliko različnih ponudb in programov. Za razliko od tega pa Radio Slovenija na Centru za kulturo govora izobražuje lastne govorce in ima v ta namen določen izobraževalni program, ki bodočim zaposlenim ponudi tisto znanje, ki ga potrebujejo, da radio kot javni medij preko njih ohrani jezik na najvišji ravni.

## 6 Zaključek

V zadnjem času se je z razvojem medijev število javnih govorcev zelo povečalo. Ker gre za govorce v medijih, so njihovi nastopi oziroma govori dostopni zelo širokemu krogu poslušalcev/gledalcev in zato bi morali biti govorci po mojem mnenju za korektno opravljanje svojega dela tudi ustrezno izobraženi. Znanje pravorečja, ki ga govorci dobijo v času obveznega izobraževanja, ne zadošča. Še posebej bi morali dovolj znanja imeti govorci v najbolj gledanih oziroma poslušanih medijih, kot je na primer RTV Slovenija. Menim, da je ravno zanje korekten izgovor najpomembnejši. Šeruga Prek in Antončič (2003: 7) sicer menita, da bi se moral zborni jezik kot najvišja oblika knjižnega jezika uporabljati v vseh javnih govorih, vendar po mojem mnenju v nekaterih primerih tudi knjižni jezik ni napačen. To velja predvsem za različne oddaje v živo, zabavne in pogovorne oddaje, skratka tam, kjer govorci nimajo pisnih predlog in govorijo »na pamet«. Še vedno pa bi morali govorci paziti na uporabo zbornega jezika predvsem takrat, ko gre za branje prej napisanega in pripravljenega teksta. To še posebej velja za radio, ki še vedno ostaja tisti medij, kjer smo omejeni zgolj na sluh in je govor še pomembnejši. Zato je skrb za izobrazbo lastnih govorcev na Radiu Slovenija ustrezna, po mojem mnenju pa bi morali kvalitetno dodatno izobrazbo iz pravorečja imeti prav vsi govorci v medijih.

# Literatura

Boris GRABNAR, 1997: *Zgodovina retorike*. Ljubljana: Šola retorike.

Katja PODBEVŠEK, 1998: Lektoriranje govornega (gledališkega) besedila. *Jezik in slovstvo*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 43/3, 79–87.

Cvetka ŠERUGA PREK in Emica ANTONČIČ, 2003: *Slovenska zborna izreka*. Maribor: Aristej.

Hotimir TIVADAR, 1999: *Fonem /v/ v slovenskem govornem knjižnem jeziku*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Hotimir TIVADAR, 2003: Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. *Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 281–299.

Hotimir TIVADAR, 2005: Cvetka Šeruga Prek in Emica Antončič: Slovenska zborna izreka. Priročnik z vajami za javne govorce (knjiga in zvočna zgoščenka). Maribor: Aristej, 2003. 156 str. + zgoščenka. *Jezik in slovstvo* 50/1. 118–121.

Hotimir TIVADAR, 2008: Pravorečje, knjižni jezik in mediji. *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 44. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 24–35.

Hotimir TIVADAR, 2010: Gradivna utemeljenost opisa slovenskega govornega (knjižnega) jezika. *Izzivi sodobnega jezikoslovja*. Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Hotimir TIVADAR, 2011: Smiselno lektoriranje govornih neumetnostnih besedil. *Slavistika v regijah – Maribor*. Ljubljana: Slavistično društvo slovenije. 165–170.

# Spletne strani

Izobraževalno središče RTV Slovenija,

[http://eizo.rtvlo.si/index.php?option=com\\_content&view=category&layout=blog&id=18&Itemid=100](http://eizo.rtvlo.si/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=18&Itemid=100)

Dostop 15. 7. 2012

Peter JURGEČ, 2006: *Organizirana skrb za govorno kulturo v slovenskih elektronskih medijih*,

[http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski\\_jezik/organizirana\\_skrb\\_za\\_govorno\\_kulturo/Organizirana\\_skrb\\_za\\_slovenski\\_jezik.pdf](http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/organizirana_skrb_za_govorno_kulturo/Organizirana_skrb_za_slovenski_jezik.pdf)

Dostop 6. 8. 2012

Mars Venus, <http://www.marsvenus.si/> Dostop 20. 7. 2012

Povej naGlas, <http://www.povejnaglas.si/> Dostop 20. 7. 2012

Učni načrt za predmet retorika, 2004

[http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti\\_izbirni/Retorika\\_izbirni.pdf](http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Retorika_izbirni.pdf) Dostop 17. 8. 2012